

Muhulane

Nr 11 (372)

Oktoober 2020 (viinakuu)

Muhu leht

Vald tunnustas
pikaajalise töö
ning panuse eest:
Vello Tikerpalu,
Juta Peegel,
Kati Saaremäel
ja **Erika Pints.**

30 aastat Muhu valda

Head sõbrad! Palju õnne meie
koduvalla 30. sünnipäeva puhul!

Kel vanus lubab, palun mõ-
telge ennast korra aega 30 aast-
tat tagasi...

Küllap meil kõigil meenus mi-
dagi, meil kõigil on oma mäles-
tused, aga aasta siis oli 1990.

Tegelikult ei olnud Eestis siis
veel ei iseseisvust ega põhi-
seadust – külanõukogude aeg oli
ümber, kolhoosiaeg lõpukorral ja
oli vaja hakata üles ehitama uut
halduskorraldust.

Olen lugenud kirjutist, kus
õeldi, et *juhtus nii*, et esimesteks
iseseisvateks omavalitsusteks
said Muhu vald ja Kuressaare
linn ning *see juhtus* 1. oktoobril
1990. aastal. Ei, sellised asjad ei
saa juhtuda iseenesest, selle taga
oli paljude meie inimeste edasi-
püüdlikkus ning töötahe – tahe

Järg lk 5.

ISSN 1736-289X

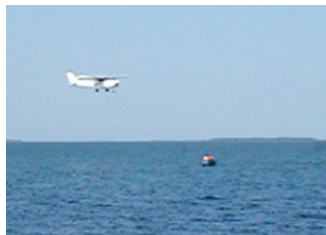
Kodu. Kodupaik. Kodumaa. Kodutee. Koduküla.
Kodusaar. Koduvall... Valla 30. sünnipäeva pidu pakkus
rõõmu vanadele ja noortele. Veel pite lk 5 ja 7.
2 x Kalmer Saar

Katsetused Lepana rannavetes

TTÜ teadlased katsetasid Pallas-
maal rannikuvees maailmas ainu-
laadseid rõhuandureid pühapäeval,
27. septembril. Lennukilt visati alla
ligi 20 000 euro väärtuses ainu-
laadseid rõhumõõtmisandureid,
proovimaks, kas Eestis välja-
töötatud tehnikat saaks tulevikus
kasutada teadusuuringutel. Rõhu-
mõõtmisturustid visati lennukilt eri
kõrgustelt, neid püüdsid kaks
meest merest paadiga. Lennukis vii-
bis veel kolm eksperimendi läbi-
viijat.

Torude külge kinnitatud õhu-
pallides on nn keemiline ajakapsel,
mis palli süstitud veega määratud
aja jooksul lagunedes gaasi tekitab,
õhupalli täis puhub ja rõhutoru
pinnale tõstab. Neid andureid on
Eesti teadlased arendanud üle viie
aasta, kasutust on nad leidnud seni
Eestist kaugemal.

“Need on Teravmägedel liustike
jõgesid mõõtnud ning Šveitsis ja
Austrias hüdroelektrijaamade

turbiinide mõju kaladele näiteks
mõõtnud. Ja neid saab kasutada ka
hoovuste mõõtmiseks,” rääkis
TTÜ insener Jaan Rebane.

Lennukilt visati andureid alla
enam kui kümnel korral ja kõik saadi
ka merest kätte. Eksperiment andis
teadlastele kindlust, et edaspidi
saavad nad oma ainulaadset tehni-
kat raskesti ligipääsetavatesse
kohtadesse ka kõrgustest visata.

“Järeldus on see, et me saame
neid visata üsna kõrgelt ja suure
kiirusega alla, jäävad terveks ja on
leitavad. Ja see annab võimaluse
täiesti uutes kohtades oma mõõt-
misi teha,” ütles TTÜ teadlane Gert

Toming. “Euroopas oleme me kind-
lasti ainukene grupp, kes sellise
asjaga tegeleb.”

Uudist vahendas ERRi Saaremaa
korrespondent Margus Muld 27.
septembri “Aktuaalses kaameras”
ja novaator.err.ee lehel.

Muhulane

Gert Toming ja Jaan Rebane
ERR korrespondendile selgi-
tusi jagamas.

2 x Anu Pallas

Vallavalitsuse istungitelt

3. septembril sündis Nadine Heidrich'i ja Stefan Berwangen'i perre poeg **Moritz Berwanger**.

3. septembril sündis Siiri Saarväli ja Mihkel Mägi perre tütar **Roosi Mägi**.

13. septembril sündis Marit Otsa ja Alan Aaviku perre tütar **Sanna Aavik**.

Volikogu 17. septembri istungi päevakorrast

- vallavara üleandmine Muhu Hooldekeskuse sihtasutusele,
- vallavolikogu 30. juuli otsuse nr 140 muutmise (valla üldplaneering ja keskkonnamõju),
- vallavara rendileandmine kirjaliku enampakkumise korras (Hellamaa k Tellise mü),
- info (SECAP - omavalitsuse energia- ja kliimakavast aastani 2030).

Noppeid

Pärnus anti Elupäästja III klassi medal üle Muhu vabatahtlikule merepäästjale **Elvis Andersoole** (41), kes päästis suvel Kesselaiu lähedal kakajaga ümber läinud mehe, kirjutas 24. septembri Meie Maa.

Vastset Muhu jahiseltsi esimeest **Aarne Jõgi** tunnustati ühisjahtide organiseerimise eest, kirjutas 3. oktoobri Saarte Hää. Märki "Eeskujuks jahinduses" pälvis maakonnas 15 jahimeest. "Eeskujuliku küti" märki pälvis Muhu seltsist **Aare Palu**.

Muhu muuseum saab edaspidi suurema parkla, kinnitas 1. oktoobri Saarte Hää. Bussiooteala on samuti kavas korradada. Sinna paigaldatakse Muhu stiilis bussiootepaviljon koos tulettruumiga. Plats saab ka valgustuse. Vald saab töödeks toetust Riigi Tugiteenuste Keskuselt.

9. september

Tunnistati kehtetuks Levalõpme k Kaku mü päikeseelektrijaama püstitamiseks 28.8.20 väljastatud ehitusluba.

Väljastati ehitusluba Suuremõisa k Jaani-Mihkli mü suvila püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba Aljava k Matsi mü kanalisatsioonirajatisel.

Tunnistati kehtetuks Muhu Vallavalitsuse 28.8.20 korralduse nr 185 ("Muhu valla ettevõtjatele Covid-19 viiruse levikust tingitud kahjude hüvitamise toetusvooru tingimuste kinnitamine ja hindamiskomisjoni moodustamine") punkt 2 ja kinnitati täiendatud taotluse vorm.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt Tusti k Jaani (1.9.20–31.5.21), Hellamaa k Kuusiku (1.10.20–31.5.21), Kallaste k Kadaka-Jaagu (1.10.20–1.6.21) ja Linnuse k Rannääre (1.10.20–1.5.21).

Eraldati vahendeid reservfondist. Kinnitati avaliku ürituse "Heategevuslik teatejooks" toimumine Liiva k kergliiklusteel 23. septembril kl 14–16, korraldas Saaremaa Spordi-liit.

Kinnitati alla lihthanke piirmäära jääva hanke "Eterniidi kogumisringi Muhu vallas 2020. aastal" tulemused. Edukaks tunnistati Paikre OÜ pak-

kumus asbesti sisaldava eterniidi kogumisringi läbiviimiseks.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

16. september

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüvitisi.

Otsustati nõuda toetuse saajalt toetus tagasi tulenevalt projekti odavast elluviimisest.

Otsustati jagada Soonda k Jüri-Aadu kü: Jüri-Aadu, Jüri-Aadu ja Mulla (kõik mtm-d).

Tunnistati kehtetuks Muhu Vallavalitsuse korraldus nr 53, 11.3.20 ja otsustati muuta Simiste k asuvate Adja, Kaistu, Elmu ja Adja-Kaistu küte piire skeemile vastavalt.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost Piiri k Metsa (1.10.20–31.5.21) ja Koguva k Koguva sadam (20.9.20–31.5.21).

Väljastati ehitusluba:

- Kantsi k Haaviku mü päikeseelektrijaama püstitamiseks,
- Võiküla Vahtra mü ja Haaviku mü päikeseelektrijaama püstitamiseks,
- Nõmmküla Võrkaia mü tuletõrje veevõtukoha rajamiseks.

Väljastati projekteerimistingimused Liiva k Hariduse mü asuvatele hoonetele päikesepaneelide paigaldamiseks.

30. september

Muhu Põhikooli hoolekogu koosseisu õpetajate esindajaks kinnitati Ülle Kuusk.

Eraldati toetusi: L. Peegeli osalemist Saaremaa Rallil ning Saaremaa Ühisgümnaasiumi kabaree-etenduse korraldamist.

Eluruumi kohandamise meetme "Puuetega inimeste eluaseme füüsilise kohandamine" taotluse rahuldamine ja lepingu sõlmimine.

Kinnitati projekti "Kodud tuleohutuks" pakkumus ühe kodu küttesüsteemi korramiseks, edukaks tunnustati Korsten Puhtaks OÜ.

Otsustati jagada Viira k Nuka: Nuka ja Metsanuka (mtm-d).

Otsustati muuta maaüksuse nime: Liiva turuplats sai nimeks Turuplatsi.

Võeti vastu Külaseema Tooma kü detailplaneering.

Kooskõlastati suurkaevu asukoht:

- Rinsi k Uuemaa,
- Simiste k Kari.

Väljastati projekteerimistingimused ehitusprojekti koostamiseks:

- Pädaste k Jõe elamu,
- Simiste k Kari elamu koos tehno-süsteemidega, abihooned ja piirdead.

Väljastati kasutusluba Simiste k Muuluka abihoonel.

Kehtestati hinnad Muhu vald 30 kaupadele.

Detailplaneeringu teade

Muhu Vallavalitsus võttis 30.9.2020. a korraldusega nr 218 vastu Külaseema küla Tooma katastriüksuse (47801:002:0250, maatulundusmaa, pindala 15,78 ha) detailplaneeringu. Planeeringuala hõlmab 1,05 ha Tooma maaüksusest Viira-Nõmmküla tee ja Oosaare tee vahelisel alal. Planeeringu eesmärgiks on päikeseelektrijaama rajamine ning maa sihtotstarbe muutmise osaliselt tootmismaaaks.

Planeeringulahendus võimaldab rajada katastriüksusele u 0,5 ha alale päikesepaneelide pargi ca 500 päikesepaneeliga kõrgusega kuni 4 m. Päikesepaneelide ala piiratakse 1,2 m kõrguse aiaga, ligipääsuks planeeringualale kasutatakse olemasolevat mahasõitu. Detailplaneeringu elluviimisega ei kaasne piirkonnale olulisi mõjusid, päikeseenergia tootmine ei põhjusta heitmeid ega müra, visuaalne mõju avaldub väga piiratud alal. Tulenevalt planeeritava tegevuse iseloomust, väikesest alast ning vähesest mõjust naaberaladele ei ole tegemist üldplaneeringu põhilahendust muutva detailplaneeringuga.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 19.10. – 2.11.2020. Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda Muhu vallamajas, aadressiga Muhu vald Liiva küla Vallamaja ning valla kodulehel: www.muhu.ee/Detailplaneeringud

Avaliku väljapaneku jooksul on igal isikul õigus avaldada detailplaneeringu kohta arvamust. Ettepanekud ja vastuväited planeeringulahenduse osas palume esitada kirjalikult avaliku väljapaneku jooksul.

Planeeringu vastuvõtmise korraldusega saab tutvuda Muhu Vallavalitsuses ja aadressil www.muhu.ee/Dokumendiregister

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muhi.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes, valla teadetetahvlil ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumissagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused e-kirjaga. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhi.ee

Valla juubelimeeneid

Vallamajas, Muhu Muuseumis ja Hellamaa Raamatukogus on müügil raamat "Muhu kunstis. Kunst Muhus" hinnaga 30 eurot.

Vallamajas saadaval ka valla **juubelilogoga mütsid** (hind 16 eurot), **T-särgid** (hind 6 ja 8 eurot) ja **pusad** (hind 20 eurot). Sobiva suuruse puudumisel naiste ja meeste pusad/T-särgid tellimisel, ettemaksuga **oktoobrikuu jooksul**. Ainult ettetellimisel ja ettemaksuga ka laste pusad hinnaga 10 eurot. Lisainfo Ave Toomsalu, tel 453 0677 või vald@muhi.ee

Üldplaneeringu väljapanekuaega pikendati

Muhu vald pikendas Muhu valla üldplaneeringu avaliku väljapaneku kestust 22. oktoobrini

Muhu Vallavolikogu 17.9.2020. a otsuse nr 142 kohaselt pikendatakse Muhu valla üldplaneeringu avalikku väljapanekut kuu aja võrra, et anda Muhu valla elanikele ja muudele huvitatud isikutele täiendavalt aega ja võimalusi üldplaneeringu materjalidega tutvumiseks ja üldplaneeringu kohta oma arvamuste ja ettepanekute esitamiseks. Avalik väljapanek toimub ajavahemikul 24.8. – 22.10.2020.

Avaliku väljapaneku ajal saab üldplaneeringu materjalidega tutvuda Muhu vallamajas aadressiga Muhu vald Liiva küla Vallamaja ning elektrooniliselt valla veebilehel www.muhu.ee/uldplaneering. Avaliku väljapaneku jooksul võib igaüks avaldada üldplaneeringu kohta kirjalikult arvamust Muhu Vallavalitsusele aadressil Liiva küla, Muhu vald, Saare maakond 94701, e-posti aadress maa@muhi.ee

Muhu valla üldplaneeringu avaliku väljapaneku tulemuste arutelu toimub 29.10.2020 kell 17.00 Hellamaa külakeskuses, aadressiga Muhu vald Hellamaa küla Külakeskuse.

Valla üldplaneeringust

Muhu valla üldplaneeringu (edaspidi ÜP) koostamine ja keskkonnamõju strateegilise hindamine algatati Muhu Vallavolikogu 17.2.2016. a otsusega nr 121. ÜP peamiseks eesmärgiks on ehitusõiguse ja maakasutuse üldiste põhimõtete kaasajastamine kogu Muhu valla territooriumil ning muude planeerimiseseaduse § 75 sätestatud ülesannete täitmine. ÜP koostamise korraldaja ja koostaja on Muhu Vallavalitsus.

Planeeritavaks alaks on kogu Muhu valla territoorium. ÜP-ga ei kavandata muudatusi juba välja-

kujunenud asustusstruktuuris, keskendutakse olemasolevate ja traditsiooniliste väärtuste säilitamisele ja parandamisele nii asutuse kui ka majandustegevuse suunamisel ja planeerimisel. Maakasutuse kavandamise olulisim lähtekoht on Muhule iseloomuliku külamiljö, randade ja pärandkoosluste säilitamine. Asustust, sh ettevõtlust ja teenuseid, suunatakse eelkõige Liiva küla keskusesse, mille arendamine toimub kompaktses asutusega alale omaste põhimõtete alusel. Mujal valla territooriumil lähtutakse ehitustegevuse (elamumajandus, ettevõtlus, puhkemajandus) suunamisel küladele omasest iseloomust ja piirkonna hoonestuslaadist.

ÜP koostamisega paralleelselt viidi läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). KSH tulemused kajastuvad ÜP lahenduses ning planeeringulahendus ja KSH on omavahel kooskõlas. KSH tulemusel selgus, et ÜP elluviimisega ei kaasne olulist negatiivset keskkonnamõju.

Muhu Vallavalitsus korraldas ÜP ja KSH aruande eelnõu avaliku väljapaneku 10.12.2018 – 31.1.2019, mille kestel oli igal isikul õigus avaldada eelnõude kohta arvamust. Avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimus 1. märtsil 2019 Hellamaa külakeskuses.

Avaliku väljapaneku jooksul esitati arvamusi 30 isiku poolt, sh Keskkonnaamet, Muinsuskaitseamet, Maanteaamet, Päästeamet ning muud juriidilised isikud ja eraisikud.

Avaliku väljapaneku ja arutelu jooksul tehti mitmeid ettepanekuid peamiselt järgmistel teemadel:

- * Ehituskeeluvööndi muutmise, ehituskeeluvööndi piiri täpsustamine ja korduva ülejutusega ala määramise alused

- * Maa-alade juhtotstarbe muutmise elamumaaks

- * Teede avalik kasutus, kaitsevööndid, tähistamine joonistel, juurdepääsuteed

- * Väärtuslike põllumajandusmaade paiknemine

- * Piirangud raietele

- * Matkaradade paiknemine

- * Jooniste loetavuse parandamine

Lisaks esitati ettepanekuid muuhulgas elektrituulikute kavandamise, rohevõrgustiku koridoride ning ilusa vaatega alade asukoha muutmise, tuletõrje veevõtukohtade, ühisveevärgi puurkaevu, militaarpärandi objektide, Väikese väina õhuliini demonteerimise, sadeveesüsteemide, muinsuskaitseliste kaitsevööndite, täiendavate avalike supluskohtade määramise, vanade külateede ning väärtuslike maastike piiride teemadel. Samuti tehti erinevaid ettepanekuid ÜP seletuskirja ja KSH aruande sõnastuse täpsustamiseks.

Muhu Vallavalitsus kaalus kõiki esitatud ettepanekuid ning asjakohasel juhul viis planeeringulahendusse vastavad täiendused. Suuremate muudustena korrigeeriti korduva ülejutusega alade piire ning täpsustati ehituskeeluvööndi ulatust, lähtudes ülejutusala ulatusest, kaldaastangutest ja esitatud ettepanekutest, samuti väärtuslike ja kohaliku tähtsusega põllumajandusmaade ulatust ja kasutustingimusi, täiendati matkaradade võrgustikku ja kasutustingimusi ning kavandati alternatiivne juurdepääsutee Võiküllä. Lisaks parandati läbivalt ÜP seletuskirja ning KSH aruande sõnastust ja jooniste loetavust.

ÜP ja KSH aruande eelnõu avaliku väljapaneku jooksul esitatud arvamused koos Muhu Vallavalitsuse seisukohtadega on detailsemalt välja toodud ÜP avaliku väljapaneku materjalidele lisatud tabelis valla kodulehel aadressil www.muhu.ee/uldplaneering

Avalikustamise järel saadeti ÜP ja KSH aruande eelnõud kooskõlastamiseks või arvamuse avaldamiseks asjaomastele asutustele ja isikutele. Esitatud kooskõlastuste ja arvamuste alusel on ÜP-sse tehtud täiendavaid muudatusi. Esitatud kooskõlastused ja arvamused koos Muhu Vallavalitsuse seisukohtadega on lisatud ÜP avaliku väljapaneku materjalidele.

Muhu valla üldplaneering võeti vastu 30. juuli 2020. a otsusega nr 140 ning suunati avalikule väljapanekule. ÜP avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemustest teavitatakse valla lehes ja kodulehel ning vähemalt ühes maakondlikus ajalehes.

Täiendav teave maa@muhi.ee

Metssigadest

Kuna metssigade teema on meie saarel püsivalt aktuaalne, siis pakun mõned faktid, teadmised ning mõtted.

Veterinaar- ja Toiduamet on andnud välja soovitusi: vältimaks metssigade taasnakatust sigade Aafrika katku (SAK), tuleb loomade asustustihedus hoida 1 isend 1000 ha jahimaa kohta. (vet.agri.ee/et/audised/metssigade-populatsiooni-tuleb-ohjata). Selle arvutuse kohaselt võiks Muhu saarel elada ca 200 metssiga.

Ka keskkonnaamet on andnud soovitusi, kuidas käituda metssigade tekitatud kahju korral: tuleks teavitada sellest jahipiirkonna kasutajat, et viimasel oleks võimalik võtta kahjude piirkond kõrgendatud tähelepanu alla. Soovitatakse sõlmida jahipiirkonna kasutajaga ka maa jahimaana kasutamise leping, kus saab kokku leppida jahipiirkonna kasutaja kohustused ulukikahjude korral ja nende ennetamiseks. Kui leping puudub, siis on jahiseaduse § 44 lg 1 kohaselt kinnisasja omanikul või tema nõusolekul ka teisel isikul õigus nõuda jahipiirkonna kasutajalt põllumajanduskultuuridele ning metsamaal kasvavatele okaspuudele uluksõraliste tekitatud kahju osalist hüvitamist ühe vegetatsiooniperioodi jooksul kuni 100 eurot hektari kohta aastas ulukikahjustuste ennetamise teatise näidatud kohas.

Sama seaduse § 44 lg 3 kohaselt esitab maaomanik või tema nõusolekul muu isik jahipiirkonna kasutajale ulukikahjustuste ennetamise teatise, milles näitab ära kaitset vajava põllumajanduskultuuri, okaspuu-uuenduse või okaspuupuistu asukoha ning vara kaitseks rakendatud või planeeritavad kaitseabinõud.

Vastavalt Keskkonnaministri 1.4.2014 määruse nr 9 § 4 lõikele 1 esitab kahju hüvitamisest huvitatud isik jahiseaduse § 44 lõikes 3 nimetatud ulukikahjustuste ennetamise teatise jahipiirkonna kasutajale jahipiirkonna kasutusõiguse loal märgitud aadressil hiljemalt jooksva aasta 1. maiks.

Nende meetmete puhul tuleb silmas pidada, et kõigepealt olete ise kasutusele võtnud kaitseabi-
Järgi pöördel

Soomlanna märkas: "Kuressaare bussi oodates nägin neid julgeid mehi Coop'i poele uut katust peale panemas."

Kaija Savola

Mere äärde tahaks, neh!

Avalik kiri Muhu üldplaneeringu koostajatele

Mis on meri ilma saareta? Ikka meri. Aga mis on saar ilma mereta? Muhumaa.

Erinevalt kõikidest saartest, kus olen käinud, peale Kuivastu sadama Muhus meri saare profiili ei kuulugi. Me oleme igast küljest merest isoleeritud! Paate enam pooleks ei saeta, aga nõukogude "seadus" Muhus jätkub üha. Me ei pääse mere äärde nagu kõikjal maailmas. Teed lihtsalt ei vii sinna! Ja kui viivadki, tuleb euronahadega püstitatud tõkkepuu ette. Ja kuhu sa hing ikka lähed, kui kõik rannad on natuura all, pilliroogu, metssigu ja usse täis.

Ei ole õiget ujumisrandagi. Öeldakse, et pole liivarandu. Aga mis sellest. Soomes on miljon suvilat ja väga vähe liivarandu. Aga õnneks Soome on täis pontoon-sildu! Kus on Muhu supelrandade ujuvillad? Ise käin Kuivastust Orissaares ujumas just seepärast. Arvake ainult, kui suurest rõõmusest oleme ilma jäänud. See on saar, kus aeg puhkab. Meile pannakse sõnad suhu. Puhkab neh, aga mis puhkus see on, mina küsin.

Natuura sündis paarkümmend

aastat tagasi, just siis, kui Muhus anti endistele omanikele maid tagasi. Aga enne seda, kui omanik sai maa katastrisse kanda, olid Muhu mere-äärde seaduseelnõuga loovutatud Brüsselile natuura-alaks. Õigusvastselt võõrandatud maa "võõrandati" uuesti ja maamaksud pandi veel peale. Ainult et seekord seda ei teinud venelased ega kommunistid, vaid meie oma sinimustvalge! Jah, riiklikud looduskaitstjad Tallinnas mainisid esimesena just Lääne-Eesti saari, aga nõukogude mõtlemine ei võtnud arvesse maaomanike õigusi ja tihedalt asustatud saare jätkusuutlikkust. Ühe ööga kirjutati Muhu arengukava valmis ja sadadest rannamuhulastest tehti indiaanlased omal maal!

Muhu pindalast on kaitse all tervelt viiendik, harva asustatud Soomes 13 %, aga kõikjal saartel, Soomes, Rootsis, Norras, Ahvenamaal, kus olen käinud, on talud, saunad, paadid, laevad kõik rannas. Brüsseli Natuura ei pääsenud sinna, sest rannad olid hõivatud inimese poolt juba ammu ajast. Meie randadele aga oli kehtestatud

keelutsoon juba kaheksakümmend aastat tagasi, ja see tundub jätkuvalt edasi. Sama maatüki peal võib olla Natuura-2000, Väikese väina kaitseala, Väinamere kaiseala, Lääne-saarte biosfääri ala ja mida kõike, aga auku Väinatammi sisse pole kolmekümne aastaga saadud.

Veel mõnikümmend aastat tagasi ei tulnud keegi Muhusse vabatahtlikult. Rahvas oli iidne ja tihti ka omavahel sugulased. Aga kas olete märganud, et põlismuhulasi hakkab Muhus väheks jääma. Mõnes rannakülas toimetab see viimane ligi saja-aastane "mohikaanlane". Õnneks on Koguva muuseum, Oad ja Eed, Muhu uudised ja Aili. Muhu toimib küll, pole kahtlust. On Muhu leib, liha ja vein, jaanalinna ja hobused, Ivo ja Igor ja kõik teised. Aga ikkagi?

Kus on siis need muhulased, kes omal ajal läksid Tallinna või Kuresaarde või lihtsalt mandrile? Põlismuhulastel ei ole Muhus enam kuskil olla, sest neil ei ole raha. Maid on peaaegu võimatu müüa. Kui müüa saabki, siis selle raha eest ei saa majale eterniitkatustki peale, roost nüüd rääkimata. Muhu ei ole atraktiivne ja maa hind Muhus on Eesti odavaim (peaks olema kallem). Suvilat oma randa ka ehitada ei saa - Natuura ju! Ei hoonestata, ilmutab vald nagu piiblitõde. Aamen! Natuura-Muhu on aetud kotti, aga usun, et kotist peab olema võimalik kuidagimoodi välja tulla, ja et see ei peaks olema sama raske kui Nõukogude Liidust, sealtki tulime välja.

Soome saartel on maa väga kallid. Väikese krundi müügi eest võib põliselanik vabalt remontida ja ehitada. Suvel tulevad lapsed koju, kõigil oma suvilad vana kodutalu maadel. Saunad soojenevad, grillid suitsevad ja batuudilt kostab laste

naeru. Puhkused ja internet aitavad veeta saarel kogu suve. Seal tõesti aeg puhkab!

Mis on siis Natuura-Muhu tulevik? Saar ilma mereta võib areneda ainult sissepoole, Liiva linna. Nüüd maksab osta maad Viira ja Soonda põldude pealt ja hiljem müüa edasi Liiva korterelamutele, sellistele, mida rohelised parteid ehitavad kõikjal maailmas, kas või Helsingi metroojaamade ümber. Aga kas me, muhulased, sellist Muhumaad ikka tahtsime? Ja Liiva linna, mille suurim vaatamisväärsus on Coopi kauplus?

Kuivastus ei ole enam piirivalvet, aga saar ei ole saanud vabaks. Natuura-alale ei ole siamaani ehitatud, ka Kuivastus mitte. Kõik ikka vene ajast. Aga vaata, riik ise ei pea enam vastu ja hakkab Natuura peale projekteerima. Kuivastu luigepaari see ei liiguta; meil ju tuvidki pesitsevad sadama aparelli all. Aga miks ehitada randa? Eks ikka selleks, et ka tulevikus pääseksime kuskilt veel merele, piletiga küll.

Olen Soomes elav muhulane ja omal ajal võtsin sõna Koguva karjääri teemal. Muhu peab kooslusi hoidma, see oli meile juba siis selge, aga sinna kassikäppade vahele kuulub lembe Muhu Ingel, kes seisab kahe jalaga kindlalt oma rannas, roostunud pätid jalas. Meri on jumala süli ja seal on Ingli maa.

Arvasin, et kaotasime võitluse karjääri vastu, aga hiljuti lugesin dokumenti, kus ei mainitud sõnakestki killustiku kehvast kvaliteedist, vaid kaevandamise mittealustamise põhjuseks oli rahva tugev vastuseis. Siis meie, muhulased. Sellest tuligi mõte kirjutada Muhu natuurast ehk saarest ilma mereta. Ja sellest, et kõik vaikivad. Ja et mere äärde tahaks, neh!

Marje Nykänen Kuivastust

17. septembri torm Kuivastus.

Kalmer Saar

Metssigadest

Algus eelmisel leheküljel.

nõud, milleks on aed – selline, mis metssiga ka peaks. Aedu on erinevaid, erinevas kohas on erinevad võimalused ja erinevad eesmärgid (koduaed, karjamaa, jne). Siiski teen mõned tähelepanekud.

1. **Elektrikarjus** – suvel tuleb selle alt niita, talvel võib jääda alumine liin lumme.

2. **Kiviaed** – reeglina pole kiviaiad väga kõrged, nende ehitamine kõrgemaks on väga kulukas.

Võib panna postid kiviaia sisse. Postidele kas elektrikarjus, latt või võrk. Elektrikarjuse ja/või lati

alumine liin mitte kõrgemale kui 15 cm kiviaiast (siis põrsad ei lähe läbi).

Kiviaia ümbrus tuleb vaadata kriitilise pilguga üle, et sinna äärde ei jääks kive või muud, mille peale toetudes suudab loom ennast kiviaiale või sealt üle aidata.

3. **Võrkaed** – postipikkusest 1/3 tuleb rammida maapinda, muidu vajub post maa talvise külmumise ja sulamisega ära. Võrk tuleks painutada vastu maapinda nii, et loom ei saaks ennast alt läbi suruda. Võrgule panna linnid külge, kuna ulukid, kes pole uue aiaga harjunud, võivad sinna sisse joosta.

4. **Värvavad** – kui värvavat ei ole, on loom aias! Traditsiooniliste

Muhu stiilis värvavate alumine pool katta kas võrgu või kangaga. Muidu jalutab põrsas läbi ja emis läheb järele. Värvavad tuleb fikseerida nii, et loom neid ninaga (kärsaga) lahti ei suru.

Meeles tasub pidada, et loomal võtab aega umbes paar aastat, enne kui ta harjub käima uut radadel. Seega tuleb esimese paari aasta jooksul aeda regulaarselt kontrollida, vajadusel kohendada või parandada. Loodus laiskust ja lohakust ei salli, kui oled hooletu, leiab uluk ikka võimaluse vanu radu pidi käima hakata.

Aia ehitamine on kallid, aga kui palju peresid sooviks üheskoos aiamaterjali hankida, siis ehk oleks

mõttekas teha ühistellimus kas Piirilt või mõnelt maaletoojalt.

Ja lõpetuseks ideid, kuhu panna kõik see kütitud ulukite (metssigade) liha. On kena traditsioon: kelle maalt loom on kütitud, sellele maomanikule pakutakse võimalust ulukiliha esimesena osta.

Muhu jahiselt saab kuulutada fb-lehel Muhu infos, millisel nädalal lõpul ja kuhu saab huviline ulukiliha ostmata tulla.

Muhus on paar suurepärase toidupoodi, kes kindlasti sooviks kohalikku toodet müügile võtta.

Jõudu tööle kõigile osapooltele soovides

Lugupidamisega

Mari Murakas

30 aastat Muhu valda

Algus lk 1.

arendada oma kodukohta ja juhtida ise oma elukorraldust.

Jah, 1. oktoober 1990 on meie praeguse valla sünniaeg, sel päeval anti pidulikult kätte omavalitsuse staatust tunnistavad paberid ning üritust kirjeldati tollases meedias lakooniliselt – peeti kõnesid ja lauldi!

Viis aastat tagasi peetud valla 25. sünnipäeva tähistamisel tuli enamuse inimeste õnnitlus ja tervitus koos sooviga, et me püsiksime! Seda seepärast, et paljuräägitud haldusreform hakkas oma jõuliste eesmärkidega jõudma meie kõigi teadvusesse. Aga muhulaste suur soov oli siiski jätkata oma vallaga ja see soov täitus! Just seepärast võime tegelikult oma valla teiseks sünnipäevaks pidada 9. veebruari ja aastat 2017, kui saime Vabariigi Valitsuse otsusena kindluse, et saame õiguse jätkata iseseisva vallana ja ka just selle otsuse tulemusena saame täna pidada oma meeleolukat pidu – enamus endiseid valdasid selle tähiseni ei jõudnudki ja tänased uued vallad jõuavad selleni umbes 27 aasta pärast.

Oma valla pidamine ei ole ainult õigus – omaette jäämine tähendab suurt vastutust, täpset rahalugemist; oluline on, et igal otsusel oleks selge eesmärk ja põhjendus.

Valla pidamine ja valla juhtimine ei saa olla alati "jaa"-optimism ja hurraapõhine. Kõik otsused ei saa kõigile meeldida ja kindlasti tuleb teha kellegi jaoks ebapopulaarseid otsuseid, vajadusel tuleb oma õiguste ja põhimõtete eest seista ning teisalt, kui on eksitud, siis tuleb seda ausalt tunnistada ja oma vigadest õppida.

Kindlasti ei saa vald olla pidev uute lubaduste, eriti katteta lubaduste andja – tänapäeva elu ja majandus muutuvad nii kiiresti ning üha uute lubaduste andmisega

võivad lubadused kuhjuda, eelnevalt antud lubadused ununevad ja jäävadki täitmata. See on aga juba usalduse küsimus.

Suur vahe on lubadustel ja soovidel. Me kindlasti kõik soovime, et meie elu paraneks iga aastaga, me soovime näha uusi arenguid. Me kirjutame oma soove ja eesmärgi oma arengudokumentidesse, aga teinekord on teekond soovidest valmis lubadusteni oi kui pikk ning okkiline.

Kuid muhulane ei kohku selle ees. Viis aastat tagasi oma valla 25. sünnipäeva eel olime äsja valmis saanud oma uue hooldekodu ning just valla tähtpäeval avati uued noorteka ruumid, samas oli meie rahvaarv tõusuteel, ettevõtlus heas arenguhoos, nii et meil tuli ikka uusi vajadusi ja mõtteid.

Täna viis aastat hiljem võime tõdeda, et meil on olemas pisut rohkem elamisvõimalusi rekonstrueeritud korterelamu näol, meil on uuenenud Liiva keskus, paremaks on tehtud perearstikeskuse hoone, on mitmeid kilomeetreid uusi mustkatttega teid ning eks viide vahepealsesse aastasse on jäänud muidki olulisi tegemisi, kuid neid ritta seada poleks paslik – iga asi või ettevõtmine on olnud tähtis ja vajalik omamoodi ning omas ajas.

Tooksin välja siiski kaks olulist fakti: 2018. aastal avati laste roh-

kuse tõttu üle väga pika aja Muhus taas neljas lasteaiarühm ning kui 2015. aastal oli meie rahvaarv 1881 inimest, siis praegu on meid 1981: uhke värk – see on terve Muhu koolitais muhulasi.

Kuidas edasi?

30 aastat on olnud piisavalt pikk aeg, et aru saada, mida, kuidas ja milleks tuleb teha, et iga inimene, iga pere tunneks oma kohta ja tähtsust kogukonnas ning valla arengus. Samas oleme ju veel piisavalt noored ja teotahtelised – Muhu vald ei ole kaugeltki valmis, meil on palju säraavaid inimesi, meil on mõtteid, ideid ja peamine – tahtmist!

Aitäh, muhulased, oma valda uskumise eest! Aitäh, et armastate oma valda, et olete uhked oma valla üle – inimesi ei saa sundida fännama kohti, kus nad elavad, aga kui sisuliselt viie aasta jooksul on muhulased ja meie sõbrad deklareerinud läbi avalike küsitluste, et Muhus on hea, siis äkki on selles ikka terake tõtt ka! Nimelt hääletati 2015. a Delfi küsitluse põhjal Muhu mõnusaimaks omavalitsuseks, kus elada, ja sel aastal Statistikaameti poolt läbi viidud küsitluse andmetel on oma eluoluga kõige rahulolevamad just Muhu valla elanikud. Need on statistilised numbrid ja tegu on tihtipeale juhusliku valimi alusel saadud nn

mitteametlike tiitlitega, mis ei anna otseselt ja materiaalselt midagi, aga kulla munukesed, pisut ikka paitab meie kõigi kõrvu ja saame endast paar sentimeetrit pikema ja nähtavamana mõelda – selle elukeskkonna olemine me ju tegelikult kõik koos loonud oma töökusega, oma nõudlikkusega, oma korraarmastuse, ilumeele ja ajaloo hoidmisega.

Nagu ikka, selliseid tunnustusi ja tiitleid ei saa kauaks imetlema jääda: meil on väga palju uusi soove, eesmärgi, vajadusi ning unistusi – ning õnneks on unistustel tihtipeale komme ka täide minna.

Agas täna on siiski pidupäev, rõõmustame ja lustime tütiselt koos! Täna kõik teid, ükskõik, kus te õpite, töötate või elate ja kõiki teid, kes armastate Muhumaad! Olen teie üle väga uhke ja kiidan valju häälega.

Aitäh kõigile, kes on 30 aasta jooksul valla arengusse panustanud ja ka kõigile, kes tegutsesid enne valla loomist – ega vald tekkinud tühjale kohale.

Aitäh, praegused naabrid ja sõbrad – Saaremaa vald ja Ruhnu vald! Me oleme oma suuruselt väga erinevad, aga meie ühine eesmärk on ju kogu maakonna inimeste heaolu.

Head muhulased! 30 aastat on andnud teadmise ja kinnituse, et suudame oma peaga mõelda, oma asju ise korraldada. Alati tuleb üle võtta ja järgida seda, mis on hea, aga pimesi võõraid asju ning lahendusid üle võtta alati ei saa ega tohi – meil on siin omad mured ja rõõmud, omad lahendused ning tagatipuks endal pea otsas.

Suur kallistus ja rõõmsat meelt kõigile!

Elagu võrratud muhulased, elagu Muhu vald!

Raido Liitmäe
vallavanem

Peolisi kogunes turuplatsile umbes 500 inimest. Lahedat atmosfääri aitasid luua omad ilutegijad, kel Muhu südames.

3. x. Kallner Saar

Suvmuhulane Seto Kuningriigi päeval

Aldo Kals

Kusagil mujal Maarjamaal pole midagi vastu panna sellele, mis toimus juba 27 aastat järjepanu Eesti kagunurgas praeguses Setomaa vallas. Seal korraldatakse huvitava tseremoniaalse ülesehitusega omanäolisi kuningriigi päevi. Nende read, kes on kaasa teinud kõigil kuningriigi päevadel, on kindlasti hõredad. Üks neist on siiski kirjanik, luuletaja ja tõlkija Ilmar Vananurm Petserimaa Hilana külast. Ta on aastaid mõttekaaslasena suveülikooliga ühte sammu astunud ja oma pillimängu ning lauluga mitmekesistanud meie telgielu. Eriti on meile südamesse läinud tema kurb-igatsev "Petseri valss".

Eestis on valdu omajagu ja igale kodukandi päevale ei jõua me ka parima tahtmise korral minna. Vaja teha valikuid. Kindlasti tasub kas või kord elus sõita Seto Kuningriigi päevale. Olen seda reisisuunda soovitanud ja "Rahvuslik Teattaja", välis-eesti ajalehed ja internetiportaali külaauudis, samuti Põhja-Pärnumaa ja Muhu valla ajaleht on need hoolega ära trükinud ja saadud teabe mõjul on lisandunud neid, kes Seto müüri ees on käinud.

Petserimaa Suveülikool koondab endas selle maakonna sõpru põhiliselt Tartust. Meie eesmärgiks on oma võimete piirides rikastada vaimset kuningriigi päevi ja seda on tehtud juba Luhamaal (2017), Lüubnitsas (2018), Küllätüvas (2019) ja 5. septembril Kolossovas. Me järgime Skandinaaviast juba sajand ja rohkem tagasi pärit rahvaulikoolide vabahariduse levitamiseks teinud ja külvame kohaloolisi teadmisi põhiliselt ajaloo ja maateaduse vallas. Kogenud koolmeistrid on öelnud, et üks näitlik õppevahend ütleb vaatajale rohkem kui tunniajaline loeng. Seda me ka järgime ja näitame maakartidel Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahvis 122 sätestatud piirides koos Venemaa Föderatsiooni poolt anastatud alade lippudega. Ka artiklite kogumik "Sajand Tartu rahulepingut 1920–2020", samuti faksiimilekoopia Tartu rahulepingu terviktekstist oli siis ja on muul ajal meie kaudu kättesaadav (tel 5690 8945).

(Jätub järgmises Muhulas)

Muhu Keskkooli aegu meenutamas

Vasakult: Rein Lahke, Endel Maltis, Inna Sooäär, Heino Räim, Liilia Aulik ja Arnold Räim.

Anu Pallas

16. septembril meenutati Muhu Keskkooli mälestuskivi juures õppetöö algust samal kuupäeval 1946 – 74 aastat tagasi. Kohal olid Piiril õppinud esimesest lennust Arnold Räim ja Liilia Aulik-Väärtnõu, teisest Endel Maltis, kolmandast Heino Räim ja neljandast Rein Lahke. Osalesid abilistena hilisemate Orissaare lendude vilistlased Taimi Maltis-Teivik (1958), Inna Sooäär-Jürjestaust (1962) ja Anu Pallas (1979).

Süüdati küünlad, tehti ühisplilt, loeti meenutussõnum, lauldi kooli hümn. Kivi juurde jäid neli küünalt ja leeklilled, kaasa viidi mõnused tunded.

Ilusas suveilmas saadeti teele head soovid kooli sõpradele ja lennukaaslastele.

Heino Räim

Kogukondade koondamise kogemustest ja unistustest

(2)

Anu Pallas

Ado Grenzstein jäi lõpuni igasuguste seisuste vastu. Ta võitles kogu aeg balti aadli eesõigustega, saavutamaks eestlaste samaväärsust.

Eesti kui piiriala jäi tollal kahe võimkonna vahele: ametlikke asjaajamisi valitses vene bürokraatia, vene keel püsis koolis ja kohtusüsteemis, aga baltisaksa eesõiguste alla jäi luterlik kirikusüsteem ja patronaadiõigus. Eesti keelt said eestlased tarvitada kodus ja omakeelseid lehti lugedes. Nii saame rääkida eesti ajakirjandusest kui rahvahariduse andjast. Ma ei tunne meie ajakirjanduse ajaloost teist nii järjekindlat toimetajat kui oli Ado Grenzstein – järjekindlat selles suunas, et eestlane peab õppima iseseisvalt mõtlema. Tema rõhutas, et **ajakirjandus saab näidata vaid seda, mis toimub, andmata hinnanguid, ja järeldused peab lugeja oskama teha ise**. Ei saa jääda koorilauljaks ega teiste järel korrata, vaid tuleb kogu teave endal läbi seedida.

Oli ajastu märk, et ka ajalehed köideti kokku ja neid loeti raamatutena hulga kauem, kui täna seda suudame ette kujutada. Eestlaste elu piirialadel, lausa sakslaste koloniaalalal pani aluse teravatele vastuoludele meie kultuurimaastikul, mida võime tajuda siiani. Baltisaksad püüdsid Olevikku igati mustata ja vargsi selja takka kõikaid

kodarasse pilduda. Selleks kasutati teisi eestlasi, nende upsakust.

Ajalehele Olevik saatsid kaastööd koolmeistrid ja vallakirjutajad. Grenzstein pidas väga tähtsaks kohalikke algatusi, tema plaanid hõlmasid eranditult just seda võrgustikku, mis üle maa toimides oluks ideaalseks demokraatia-õppimise kooliks ja kus kohalikud inimesed oleksid harjutanud oma elu ise juhtima. Sama võrgustikku kasutas Grenzstein ka kultuuriolulise ainetiku kogumisel, tänaseks on see tuntud Grenzsteini kirjakogu nime all, mille 18 köidet on digitaalselt kättesaadavad tänu Kadri Tüürile, kes seda projekti Kirjandusmuuseumis vedas.

Grenzstein nägi mh ette folkloristika kaugemaid vajadusi: tema püstitas eesmärgi luua keskarhiiv (rahvaluulearhiiv), seada sisse teaduslikud registrid ja hakata koostama nii teaduslikke kui rahvaväljaandeid. Selle mõtte arendas Grenzstein lõpuni pärast Eesti Kirjameeste Seltsi sulgemist, kui ta tahtis selle asemele asutada Eesti Rahva Seltsi. Viimast küll ei kinnitatud, aga tema sõnastatud ideed luua vanavara kogumise koht (muuseum e ERM) ja arhiiv-raamatukogu kinnitasid kanda ja tosina aasta pärast viisid rahvused teema mõtted ellu.

Üks huvitav kõrvalepõige veel: Grenzstein hindas järjekindlalt

regilaulu, ta kogus vanu viise juba 1870. aastatel. Kui papa Jannsen ja K. A. Hermann pooldasid koorilaulude saksa harmooniat, neljahäälset laulu, jäi Grenzstein unistama, et kord viiakse laululavale ka meie regilaul. Selleni on jõutud küll alles viimaste aastakümnete laulupidudel tänu Veljo Tormisele.

19. sajandi lõpukümnelil soovitas Grenzstein võtta raamatukogudes kasutusse sedelkataloogid, mis aitasid lugejaid pikka aega enne elektroonilisi igas raamatukogus.

Eesti keelde tõi Grenzstein mitmeid sõnu, mida täna agarasti kasutame. Muuseas on sõna "haritlane" toomist eesti keelde omistatud nii Grenzsteinile kui Hermannile. Grenzsteini loodud sõnu: kirjastamine ja kirjastaja, male, kaust, veerg, aade, toode, elund, erand, naljand, järeldus, selgitus, meelsus, vabameelne, ilmavaade, suurriik, tagala, ümbrik, [seltsielust:] einelaud, etendus, etteaste, kõlakoda, müürileit, näidend, päevakord, pääseleht.

Raamatud on meie kogukondi ühendanud ärkamisajast saati. Raamatuid kirjastati väga tihti oma kulu ja kirjadega ning raamatu trükkimise kulud said autorid kätte siis aasta või paari pärast, kui ta raamatut oli müüdnud. Raamatuid levitasid raamatute köitjad kangakidesse köidetuna.

(Järgneb)

Valla 30. sünnipäeva pidu

Kalmer Saare pildid

Teaduspäev
"MUHU DIASPORA"

14. novembril kell 11:00
Orissaare kultuurimajas

Tulge kuulama muhulastest Orissaares ja mujal!
 Muhu Muuseum jätkab Muhu saarelt mujale asunud muhulaste otsimist ja meenutamist. Sel korral räägime eelkõige Orissaare muhulastest. Juttu tuleb ka Eestist lahkunud muhulastest ja nende kolooniatest USA-s ja Kanadas. Lisaks pakub Mare Kallas Lainjala kandi maitseid nii raamatu kui suupiste kujul.
 Raamatut saab osta.
 Osavõtt teaduspäevast on tasuta!

Info: +372 5345 4591; +372 501 1566

Paremad metsaotsused

Eestimaa Looduse Fond (ELF) esitles juhendeid, mis aitavad kohalikul tasandil paremaid metsaotsuseid teha. Omavalitsustele mõeldud juhend aitab langetada eri huve tasakaalustavaid ja õiguslikult asjakohaseid planeerimisotsuseid. Juhendite fookus on üldplaneeringutel ja kohalikel kaitsealadel. Juhendid leiab ELFi veebilehelt: elfond.ee/mets/metsaotsuste-juhendid

MUHU VARAHALDUSE OÜ

LEIAME SOBIVA LAHENDUSE KÕIGILE
KINNISVARAGA SEOTUD KÜSIMUSTELE

Tellides meilt roomikekskavaatori koos kalluriga on roomiku transport objektile tasuta. Laiema valiku ja rohkem infot pakutavate teenuste ja tehnika osas leiad meie kodulehelt.

koduleht: www.muhuvarahaldus.ee
 e-mail: info@muhuvarahaldus.ee

EHITUSMASINAD

• Roomikekskavaator CASE	42.-/h
• Kopplaadur JCB 3CX	32.-/h
• Minilaadur Avant 528	30.-/h
• Teehöövel	40.-/h
• Pinnasefrees	70.-/h
• Tõstukiga traktor Valtra	38.-/h

VEOKID

• Kallur Volvo FMX kv 20t.	1,25/km
• Kallur Iveco 8x4 kv 20t.	1,25/km
• Väike kallur Volvo FM	1,10/km
• Metsaveok Volvo FH	1,35/km
• Paakauto Scania	1,10/km
• Furgoon Mercedes Bens	1,10/km
• Treiler kv 20t.	1,25/km

MATERJALID

• Killustik fr 0/32	7,20/t
• Killustik fr 5/15	16,60/t
• Killustik fr 32/64	7,80/t
• Liiv	13,80/t
• Muld haljastuseks	16,80/t

Hind sisaldab käibemaksu.

Tehnoülevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimme-rite hoiustamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsioon- ja torutööd, elektritööd

Teehöövli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus

JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agre-gaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas
vanas laudakompleksis.

Täiskasvanud Õppija Nädal 7.–16. oktoobril

Liiva raamatukogus

7. oktoobril kell 13–14 õpitund: Sügisesead. Juhendab Marju Rannala-Soop, Neolill. Etteregistreerimine lõppes 30.9.

**

14. oktoobril kell 10–12.

Nõeltehnika kaltsu materjalist vaibakudumine. Juhendab Mare Peegel, Piiri Taaskasutuskeskus.

Osaluspanus 5 eurot. Etteregistreerimine kuni 12.10. Tel 4530686 / liivark@muhi.ee

**

6. ja 9. oktoobril kl 10–12

13. ja 15. oktoobril kl 14–16

Individuaalne arvutiõpe algajale. Vabas vormis ca tunnisel koolitusel käsitletakse vastavalt soovile nt järgnevaid teemasid: arvuti kasutamise põhitõed, andmebaasid, e-teenused ja sotsiaalmeedia. Tasuta. Juhendab Marie Saarkoppel.

Etteregistreerimine tel 4530686 / liivark@muhi.ee

Porikuu festival meelitab Loode-Eesti loodust avastama

Festival lubab näidata osalejatele piirkonna vähemtuntud pärleid. Festival kulmineerub 31. oktoobril toimuva valgusrännakuga rannarootslaste maalilisse kodukanti Dirhamisse. Ürituste täpne info ja registreerumine asuvad festivali kodulehel www.porikuu.ee

Hellamaa Raamatukogus

13. oktoobri eakate kohvi-hommik, külaliseks Muhu valla uus lastekaitse spetsialist, täiskasvanueas nii ametikoolis kui ka just kevadel lõpetanuna kõrgkoolis vastava eriala omandanud Svea Auväart, kes räägib eakatele oma õpingutest, igapäevatoöst ja sellest, kuidas saavad vanavanemad lapselapsi nii õpingutes kui ka muul viisil toetada.

Väljapanek arvutialasest kirjandusest, soovijatele arvuti- ja internetikasutamise individuaalkoolitus algajatele.

Raamatukogupäevade kava

20.–30. oktoobril

Näitus "Muhulase pea asi"

Soovijatele infokirjaoskusealased individuaalkoolitused algajale.

20. oktoober - Etlugemispäev Muhulaste kirjavahetus Vene-Jaapani sõja päevilt.

23. oktoober - Eesti raamatu päev. Väljapanek "Muhu vald 30. Muhu kirjasõnas"

27. oktoober - Tuntud inimene raamatukogus. Muhu valla pereõe loeng eakatele tervislikust toitumisest.

27. oktoober - "Viiekümne vidusetund" avaloeng. Kuressaare haigla ämmaemand räägib üleminekueas naiste tervisest.

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Jumalateenistused kirikus:

11. oktoober. Lõikustänapühia. Igapäevane leib. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga. *Kõikide silmad ootavad Sind ja Sina annad neile nende roa omal ajal. Ps 145:15*

25. oktoober. Jeesuse saadikud. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga. *Tema on andnud sulle teada, inimene, mis on hea... Mi 6:8*

Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus
Laupäeval, **24. oktoobril kl 10** jumalik liturgia.

Hellamaa ülemapostlite Peetruse ja Pauluse kogudus
Laupäeval, **10. oktoobril kl 10** jumalik liturgia.

Teenib preester **Toivo Treima**, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Talvekuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Fride Saksakulm	94 (16.11)
Aino Saksakulm	94 (29.11)
Asta Kesküla	89 (10.11)
Aino Veski	89 (25.11)
Estrid Põlluäär	89 (29.11)
Ellen Roi	88 (24.11)
Aino Äkke	88 (25.11)
Helmüt Noot	88 (27.11)
Heljo Maandi	88 (30.11)
Erna Saartok	85 (6.11)
Vaike-Helje Lahke	84 (26.11)
Astra Vingsaar	83 (3.11)
Juta Laaneväli	81 (13.11)
Laine Linnas	80 (6.11)
Arvu Abe	80 (8.11)

Heli Paat	70 (12.11)
Georg Mereäär	65 (10.11)
Kati Saaremäel	65 (27.11)
Aare Kärner	60 (24.11)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Soovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**

Tel: +372 5191 2950,

lauri@adrem.ee

www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Muhumaa kinnisvarast! Adrem Kinnisvara tegutseb Saare maakonna kinnisvaraga juba aastast 2002!

Kolmapäeval, 7. oktoobril on raamatukogu avatud kuni 15.30 (Raamatuklubi Noortekas).

Neljapäeval, 8. oktoobril suletud (koolitus).

Reedel, 23. oktoobril suletud (koolitus).

Saare korsten OÜ

Korstnapühkimisteenus

Töö puhas ja põhjalik

Korstnapühkija Aadu Süld

Kutsetunnistuse nr 138888

Tel. 56935883

saarekorsten@gmail.com

Piiri Taaskasutuskeskus

avatud E, T, R, L
kl 10–17.

* Ostan korteri, maja või äripinna Muhu saarel. Telefon 512 3086.

Muhulane 30

1990. a oktoobrinumber kannab päises nimetust *Muhu vallavalitsuse infoleht*. Vallavolikogu 1. oktoobri istungiga pandi punkt valla taastamisele. Muhu oli Eestis esimene, kellele anti õigus valla taastamiseks. Volikogu istungile olid tulnud külalistena Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel, riigiminister Raivo Vare, samuti maakonna esindajad. Tollane vallavanem Jüri Raim kinnitas lehes, et vald on taastatud muhulaste jaoks. Muuhulgas toonitas ta, et ühismajandeid ei tohi enne laostada, kui väiketootmine (talud) pole jalgu alla saanud. Muhulasel muhulast hätta jätta ei sobi, olgu või turumajandus.

Tagumisel küljel meenutati Madis Küla-Nurmikut, kelle sünnist möödus toona 100 aastat.

Novembri Muhulase materjalid on teretulnud **31. oktoobri** õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhi.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhi.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 430 eks.
Hind 50 euro senti

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

- 6. septembril 71-aastane **Matti Tiivas**.
- 9. septembril 57-aastane **Rein Kuusnõmm**.
- 14. septembril 36-aastane **Hannes Osa**.
- 17. septembril 67-aastane **Raul Pregel**.
- 29. septembril 73-aastane **Kalju Jõgi**.

Tunneme kaasa omastele!